

v1.0

KENTTÄ-OPAS AVAINOIVALLUKSIIN

SITRA

SISÄLLYS- LUETTELO

- 1. MITÄ ON DESIGN ETNOGRAFIA?**
- 2. KENTÄLLÄ SILMÄT & KORVAT AUKI JA
KAMERA VALMIINA**
- 3. KOKEMUSTEN PURKAMINEN**
- 4. TILAA OMILLE MUISTIINPANOILLE**

Oheinen kirjanen on laadittu
Sitran toimesta WeVolve.Us:n
avulla ja tuotettu Creative
Commons Attribuutin-
NonComercial-ShareAlike 2.0
lisenssin mukaisesti.

DESIGN ETNOGRAFIA – MITÄ SE OLIKAAN?

Ennemmin kuin yhtenä tiukkarajaisen metodina, etnografiaa voidaan ajatella tutkimustyylinä, joka kattaa alleen joukon erilaisia tutkimusasetelmia ja metodeita, kuten osallistuvaa havainnointia, avoimia haastatteluja tai vaikka videopäiväkirjoja ja valokuvausta. Tutkimusmetodeita voi yhdistellä luovasti parhaiden vastausten ja avainoivallusten esiin kaivamiseksi.

Etnografialla pyritään ihon alle, ymmärtämään paremmin ihmisiä sekä ympäröivää kulttuuria ja maailmaa. Tutkimuksen kohteena voivat olla muun muassa ajankohtaisten ilmiöiden luonne ja kehittyminen; arvojen, asenteiden, normien ja käyttäytymisen muuttuminen; ihmisten toiminta ja sen syyt jossain tietyssä tilanteessa tai ympäristössä; sekä eri toimijoiden väliset suhteet.

Etnografisessa tutkimuksessa oikeanlainen asenne – yhdistelmä uteliaisuutta, valppautta ja löytämisen riemua – on kaikki kaikessa. Lisäksi on tärkeää ymmärtää tutkijan roolin mahdollisuudet ja rajat sekä eettinen vastuu tutkimuskentällä. Kolmas avaintekijä palkitsevan ja onnistuneen tutkimusmatkan varmistamiseksi on tutkimuskysymyksen tarkkaavainen rajaaminen ja sopivien metodien valinta tutkimuskysymykseen nähden.

Etnografinen menetelmä sopii erinomaisesti suunnittelu- ja muotoiluprosessien tueksi, varmistamaan että ongelmiin ja haasteisiin kehitettävät ratkaisut, kuten uudet palvelut tai tuotteet, vastaavat ihmisten odotuksia – sekä nyt että tulevaisuudessa.

KENTÄLLÄ SILMÄT & KORVAT AUKI JA KAMERA VALMIINA

Kun sinulla on kirkas käsitys siitä mitä, missä, miten ja milloin olet tutkimassa, olet valmis lähtemään kentälle. Seuraavat neuvot ja esimerkkikysymykset auttavat sinua saamaan kaiken irti tutkimusmatkastasi.

TAITAVAN TUTKIJAN TARKISTULISTA

- ☑ Ole luova, valpas, innostava – ja kuuntele enemmän kuin puhu.
- ☑ Muista että vastuusi on tuoda tutkittaviesi ääni, ilmaisut ja ajatukset esille mahdollisimman autenttisine.
- ☑ Pyri tekemään haastattelu ja havainnointi tutkittavalle ominaisessa ympäristössä ja tee tutkimustilanteesta mahdollisimman mukava!
- ☑ Aloita haastattelu kertomalla mitä olet tutkimassa suurpiirteisesti, älä turhaan rajaa keskustelun aihetta liikaa etukäteen tai saatat saada yksipuolisia vastauksia.
- ☑ Kannusta haastateltavaa jakamaan ajatuksiaan vapaasti ja keskeyttämättä, pitäen kuitenkin keskustelua raiteillaan.
- ☑ Vältä liian johdattelevia kysymyksiä, joista haastateltava selviää vastaamalla kyllä/ei. Kysy tarkentavia miksi -kysymyksiä mahdollisimman usein puretuaksesi asioiden ytimeen, sillä avainoivallukset löytyvät usein kun pääset kunnolla pinnan alle!
- ☑ Kysymysrunko on tukenasi, mutta sitä ei tule noudattaa orjallisesti. Jos kysymykset eivät toimi, muokkaa niitä parempaan muotoon ja vaihtelee kysymysten paikkaa keskustelun kulun mukaan.
- ☑ Havainnoi jatkuvasti ympäristöä ja tutkittavan tekemisiä, varsinkin jos olet kiinnostunut toiminnasta ja käyttäytymisestä. Ota kuva aina kun näet jotain kiinnostavaa.

KYSY

AINAKIN NÄITÄ

- Kertoisitko tarkemmin työstäsi, päivittäisistä vastuualueistasi, arjestasi, yms.?
- Voitko kertoa hieman taustaa, miten kaikki alkoi?
- Mikä tilanne on tällä hetkellä?
- Keitä ovat mielestäsi tärkeimmät toimijat, yhteistyötahosi? Miksi?
- Mitkä ovat tärkeimmät toimintatavat tai parhaat keinot? Miksi juuri nämä?
- Mitä ovat huonot puolet, suurimmat haasteet? Miksi?
- Jos voisit muuttaa tai toivoa jotain mitä se olisi? Miksi?
- Mitä säilyttäisit ennallaan? Miksi?
- Miten näet tilanteen tai asian kehittyvän jatkossa?
- Oliko vielä jotain mitä en osannut kysyä tai mitä haluaisit kertoa?

ERI

TUTKIMUSKOHTEIDEN ERITYISVAATIMUKSIA

Edellä kuvatut yleisohjeet pätevät pitkälti paikkaan kuin paikkaan ja tilanteeseen kuin tilanteeseen, mutta valmistaudu silti tutkimustilanteen erityisvaatimuksiin. Jos olet kiinnostunut laajemmin organisaation tai systeemin toiminnasta tulee sinun kysyä eri asioita eri tavoin kuin tutkiessasi esimerkiksi yksilön toimintaa.

Kun tutkimuksen kohteena on ensisijaisesti yksilön toiminta, aktiivisen läsnäolon vaikutus tutkimusmateriaaliin korostuu entisestään. Nojaa eteenpäin, ole kiinnostunut haastateltavan kertomasta ja vaikka et olisikaan samaa mieltä, älä lähde väittelemään - haastateltavasi on nyt pääosassa. Keskity kartoittamaan toiminnan luonteen lisäksi taustatekijöitä ja toiminnan laajempia motiiveja ja esteitä jotta saat syvällisen kuvan tutkittavasta toiminnasta.

Tutkiessasi pienempiä tai suurempia yhteisöjä kannattaa haastatteluja varten paikantaa yhteisön avainhenkilöt, eli erityisen intohimoiset tekijät ja ajattelijat, joilla on suurin vaikutusvalta yhteisön toimintaan. Heitä tutkiessasi voit järjestää sekä ryhmä- ja yksilöhaastatteluita, pitäen jälleen mielessä mahdolliset toimijoiden väliset jännitteet. Toimintaa havainnoitaessa kannattaa laajentaa tutkittavien piiri mahdollisimman laajaksi, jotta saat hyvän kokonaiskuvan yhteisön toiminnasta. On usein hyödyllistä pyytää haastateltavia piirtämään organisaatioiden toimintarakenteita ja kertomaan näiden kaavioiden avulla organisaation toiminnasta.

Selvittäessäsi organisaation toimintaa tarvitset haastateltavia organisaation eri osista kartoittaaksesi kokonaiskuvan. Vaikka et käsittelekään henkilökohtaisia asioita tutkittavien kanssa, on hyvä tiedostaa organisaation toimijoiden väliset mahdolliset jännitteet ja järjestää esimerkiksi haastattelutilanne yksityisessä paikassa. Jos havainnoit toimintaa ja käyttäytymistä, voit tarkkailla organisaatioympäristöä ja ihmisiä anonyymisti tai vaihtoehtoisesti kysyä tutkittavilta toiminnan lomassa toiminnan tarkoituksesta ja motiiveista. Myös organisaatioiden toimintarakenteiden piirtäminen tutkittavien kanssa on usein hyödyllistä.

KENTTÄ- KOKE- MUSTEN PURKA- MINEN JA KÄSITTELY

Tutkimusprosessin kenties tärkein vaihe tapahtuu kenttätutkimuksen jälkeen kun havainnoista ja haastatteluista saatua informaatiota ja ideoita aletaan jalostamaan isommiksi teemoiksi ja kaikkein tärkeimmiksi avainoivalluksiksi. Alla on muutama hyödyllinen vinkki tehokasta tutkimuksen analyysia varten.

PURA AJATUKSESI PAPERILLE

Kirjaa ylös tuoreeltaan haastattelun jälkeen vaikutelmasi haastattelutilanteesta, mieleesi tulevat tärkeät teemat ja kommentit sekä odotetut ja yllättävät vastaukset. Jos olet havainnoimassa toimintaa, kirjoita ylös tärkeimmät havaintosi ja piirrä kuvaus tutkittavien tekemisistä, ympäristöstä sekä tärkeimmistä tilanteista.

ALOITA KOKEMUSTEN PURKAMINEN HETI

Jo 24 tunnin kuluttua haastattelusta kykymme palauttaa yksityiskohtia on heikentynyt huomattavasti ja hyvää materiaalia on vaikeaa enää saada kasaan. Siispä on tärkeää järjestää varsinainen analyysituokio välittömästi kentällä olon jälkeen, mielellään koko tutkimusryhmän kanssa. Analyysia on kannattavaa ja hauskeempaa tehdä koko tutkijaryhmän voimin ja oivaluksia verraten - näin voit myös paremmin taata tutkimuksen luotettavuuden ja objektiivisuuden.

LUE RIVIEN VÄLISTÄ

Analyysissa kiinnitetään huomiota sekä siihen mitä haastateltavat sanovat että siihen, miten he sen sanovat - kuuntele herkällä korvalla ja lue myös rivien välistä!

Analyysia tehdessäsi voit kiinnittää huomiota esimerkiksi seuraavanlaisiin asioihin:

- Mitä ja millaisia ovat keskustelussa esiin nousevat teemat ja avainilmaisut.
- Keitä ovat keskeiset toimijat, miten eri toimijaryhmät suhtautuvat toisiinsa. Huomioi millaisina eri toimijat näkevät toistensa arvot, asenteet, normit ja käytänteet – löytyykö ristiriitoja vai synergioita. Jos olet erityisen kiinnostunut toimijoiden keskinäisistä suhteista, piirrä visuaalinen kartta toimijaverkosta.
- Nouseeko haastateltavien puheessa esiin toimijoiden pyrkimyksiä ja haluja edesauttavia tai estäviä seikkoja ja tilanteita.
- Mistä ollaan tulossa, mikä on nykytila ja mihin ollaan menossa.
- Löytyykö voimakkaita vastakkainasetteluita: kielletty/sallittu, normaali/epänormaali, ulkopuolella/sisäpuolella...
- Nouseeko materiaalista esiin yllättäviä seikkoja, entä vahvistuksia aiemmille olettamuksille.

**TÄLLE SIVULLE VOIT
KIRJATA PÄIVÄLLE
ASETTAMASI
TAVOITTEET.
MILLAISIA
OIVALLUKSIA OLET
ESTIMÄSSÄ?**

Milloin: _____

Missä: _____

Kuka: _____

Mitä: _____

Milloin: _____

Missä: _____

Kuka: _____

Mitä: _____

Milloin: _____

Missä: _____

Kuka: _____

Mitä: _____

Milloin: _____

Missä: _____

Kuka: _____

Mitä: _____

